

**TICHÁ
PACIENTKA**

Ljndeni

**ALEX
MICHAELIDES**

Tichá pacientka

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Alex Michaelides
Tichá pacientka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

Ljndeni

TICHÁ PACIENTKA

**ALEX
MICHAELIDES**

**TICHÁ
PACIENTKA**

Ljndeni

Mojim rodičom

Ale prečo nič nehovorí?

EURIPIDES,

Alcestis

PROLÓG

DENNÍK ALICIE BERENSONOVEJ

14. júla

Neviem, prečo to píšem.

Vlastne to nie je pravda. Možno to viem, len si to nechcem sama pred sebou priznať.

Netuším, ako to mám nazvať – toto moje písanie. Nazývať to denníkom sa mi zdá trochu prehnané. Akoby som mala čo povedať. Denník si viedla Anna Franková alebo Samuel Pepys – a nie niekto ako ja. Nazvať to diárom nie je presné. Akoby som si doň mala zapisovať každý deň – a to nechcem, lebo ak sa z toho stane povinnosť, nebudem v tom pokračovať.

Možno to nenazvem nijako. Bude to niečo bezmenné, do čoho si budem občas zaznamenávať myšlienky. To sa mi páči oveľa viac. Keď raz niečomu dáte meno, prestanete to vidieť ako celok a už vôbec nevnímate, prečo je to dôležité. Sústreďte sa na slovo – na tú najmenšiu čiastočku, vlastne len na samotnú špičku ľadovca. Nikdy som nevedela dobre narábať so slovami – vždy rozmýšľam vo výjavoch, vyjadrujem sa v obrazoch –, a keby nebolo Gabriela, nikdy by som s tým nezačínala.

V poslednom čase ma niektoré veci deprimovali. Myslela som si, že to dobre skrývam, ale on si to všimol – pravdaže, veď zbadá všetko. Spýtal sa, ako mi ide maľovanie – a ja som povedala, že mi nejde. Nalial mi pohár vína a ďalej varil, ja som zatiaľ sedela pri kuchynskom stole.

Rada som pozorovala Gabriela, ako sa pohybuje po kuchyni. Je grációzný kuchár – elegantný, priam tanečný, organizovaný. Nie ako ja. Ja len narobím bordel.

„Rozprávaj sa so mnou,“ povedal.

„Nemám o čom. Niekedy sa mi to jednoducho v hlave zasekne. Mám pocit, akoby som sa brodila bahnom.“

„Skús si to zapisovať. Rob si poznámky. To by ti mohlo pomôcť.“

„Áno. Asi to skúsim.“

„Nestačí o tom len hovoriť, miláčik. Urob to.“

„Urobím.“

Stále do mňa dorážal, ale ja som nič nepodnikla. A potom mi po niekoľkých dňoch daroval tento malý zápisník, aby som si doň písala. Má čiernu koženú väzbu a prázdne stránky z hrubého bieleho papiera. Prebehla som rukou po prvej strane a vychutnala si jej hladkosť – potom som zastrúhala ceruzku a pustila sa do písania.

A mal pravdu, prirodzene. Keď toto píšem, hneď sa cítim lepšie – poskytuje mi to uvoľnenie, ventil, priestor na seba-vyjadrenie. Je to trochu ako terapia.

Gabriel nič nepovedal, ale vidím, že si o mňa robí starosti. A ak mám byť úprimná – čo môžem byť – skutočný dôvod, prečo som sa dala na písanie tohto denníka, je ubezpečiť Gabriela, dokázať mu, že mi nič nie je. Neznesiem pomyslenie, že sa o mňa strachuje. Nikdy v živote by som ho nechcela trápiť, nechcem, aby bol nešťastný, ani mu spôso-

bovať bolesť. Veľmi Gabriela milujem. Nepochybne je mojou životnou láskou. Milujem ho tak úplne a absolútne, až ma to občas celkom pohltí. Niekedy si myslím...

Nie. O tom nebudem písať.

Budem si zapisovať iba radostné nápady a predstavy, ktoré ma umelecky inšpirujú, to, čo má na mňa tvorivý vplyv. Budem si zapisovať len pozitívne, normálne, šťastné myšlienky.

Šialené predstavy sem nepatria.

PRVÁ ČASŤ

Každý, kto má oči na pozeranie a uši na počúvanie, sa môže presvedčiť, že žiaden smrteľník neudrží tajomstvo. Ak jeho pery mlčia, rozpráva končekmi prstov; z každého póru mu vyviera zrada.

SIGMUND FREUD,

Prednášky k úvodu do psychoanalýzy

1

Alicia Berensonová mala tridsaťtri rokov, keď zabila svojho manžela.

Boli svoji sedem rokov. Obaja umelci – Alicia maliarka a Gabriel známy módny fotograf. Mal osobitý štýl – fotil napoly vyhladované a sporo oblečené ženy zo zvláštnych, nelichotivých uhlov. Po jeho smrti cena jeho fotografií astronomicky vzrástla. Úprimne povedané, mne sa jeho veci zdajú uhladené a plytké. Nemajú takú hĺbku ako Aliciine najlepšie práce. Samozrejme, nevyznám sa v umení natoľko, aby som vedel povedať, či Alicia Berensonová ako maliarka obstojí v skúške časom. Jej povest' navždy zatieni jej talent, takže je ťažké byť objektívny. A mohli by ste ma obviniť aj z toho, že som zaujatý. Môžem vám ponúknuť len svoj názor. A podľa mňa bola Alicia istým spôsobom geniálna. Popri dokonalej technike majú jej maľby neobyčajnú schopnosť lapiť vašu pozornosť – akoby do hrsti – a pevne ju držať.

Gabriela Berensona zavraždili pred šiestimi rokmi. Mal štyridsaťštyri rokov. Zomrel 25. augusta – možno si spomínate, že vtedy bolo neobyčajne teplé leto, horúčavy dosahovali rekordné hodnoty. Deň, keď zomrel, bol najhorúcejší v tom roku.

Posledný deň svojho života vstal Gabriel skoro ráno. O 5.15 ho pred domom v severozápadnom Londýne na okraji Hampstead Heath, kde žili s Aliciou, vyzdvihlo auto a odviezlo na fotenie do Shoreditchu. Celý deň fotografoval na streche domu pre *Vogue* modelky.

O tom, kde sa pohybovala Alicia, sa veľa nevie. Mala pred sebou výstavu a meškala s prácou. Pravdepodobne strávila deň maľovaním v ateliéri, ktorý si nedávno vytvorila v letnom domčeku na konci záhrady. Fotenie sa Gabrielovi nakoniec pretiahlo a priviezli ho domov až pred jedenástou.

O pol hodiny susedka Barbie Hellmannová začula niekoľko výstrelov. Zavolala na políciu a o 23.35 vyslali z policajnej stanice v Haverstock Hill auto. Do troch minút zastalo pri dome Berensonovcov.

Vchodové dvere zívali dokorán. Dom bol ponorený do čiernočiernej tmy – ani jeden vypínač nefungoval. Policajti postupovali chodbou do obývačky. Svietili si baterkami, ktoré vrhali po miestnosti tancujúce lúče. Aliciu našli stáť pri kozube. Biele šaty na nej vo svetle bateriek žiarili ako na duchovi. Zdalo sa, že si nevedomuje prítomnosť polície. Bola celkom nehybná, stuhnutá – socha vytesaná z ľadu -, na tvári mala zvláštny, vystrašený výraz, akoby čelila akejsi neviditeľnej hrôze.

Na dlážke ležala zbraň. Kúsok od nej v tieni nehybne sedel Gabriel priviazaný k stoličke drôtom, ktorý mal omotaný okolo členkov a zápästí. Najprv si policajti mysleli, že žije. Hlava mu mierne visela nabok, akoby bol v bezvedomí. Potom lúč svetla odhalil, že Gabriela niekoľkokrát strelili do tváre. Pekné črty navždy zmizli, ostala len spálená, začiernená krvavá masa. Na stene za ním ostali kúsky lebky, mozgu, vlasov – a krv.

Všade bola samá krv – rozstreknutá po stenách, tečúca v tmavých pramienkoch po dlážke, v textúre drevených parkiet. Policajti predpokladali, že ide o Gabrielovu krv. Ale bolo jej priveľa. A potom sa vo svetle baterky niečo zablysklo – Alicii ležal pri nohách nôž. Ďalší svetelný lúč odhalil krv na jej bielych šatách. Jeden policajt ju chytil za ruky a zdvihol ich do svetla. Žily na jej zápästiach pretínali hlboké rany – čerstvé rezy, z ktorých vytekal život.

Alicia sa bránila, keď sa jej snažili zachrániť život, bolo treba troch policajtov, aby ju znehybnili. Odviezli ju do Royal Free Hospital len pár minút odtiaľ. Cestou tam odpadla a zamdlela. Stratila veľa krvi, no prežila.

Na druhý deň sa ocitla v súkromnej nemocničnej izbe. Polícia ju vypočúvala v prítomnosti jej právnik. Alicia počas celého vypočúvania mlčala. Pery mala bledé, odkrvené – občas sa zachveli, ale nevyšli z nich žiadne slová, nijaký zvuk. Na otázky neodpovedala. Nemohla rozprávať, nechcela rozprávať. Neprehovorila, ani keď ju obvinili z Gabrielovej vraždy. Mlčala, aj keď ju zatkli, odmietala poprieť svoju vinu alebo ju priznať.

Alicia už nikdy neprehovorila.

Pre jej vytrvalé mlčanie sa z obyčajnej domácej tragédie stalo čosi oveľa významnejšie: záhada, hádanka, ktorá ovládla titulky v novinách a zaujala predstavivosť ľudí na celé mesiace.

Alicia vytrvalo mlčala, no predsa poskytla vyhlásenie. Obrazom. Začala ho maľovať, keď ju prepustili z nemocnice do domáceho väzenia, kde čakala na súdny proces. Podľa sestry z psychiatrie, ktorá na ňu mala dozerať, Alicia takmer nespala ani nejedla – iba maľovala.

Zvyčajne jej trvalo celé týždne, ba mesiace, kým sa zrodil nový obraz. Načrtla nekonečné množstvo skíc, stále menila

kompozíciu, experimentovala s farbou aj s formou – a po dlhom tehotenstve nasledoval prácny pôrod, keď starostlivo nanášala ťahy štetcom. Teraz však totálne zmenila tvorivý postup a obraz dokončila pár dní po manželovej vražde.

A mnohí ľudia viac nepotrebovali, aby ju zatratili – vrátiť sa do ateliéru tak rýchlo po Gabrielovej smrti v ich očiach svedčilo o výnimočnej bezcitnosti. O monštruóznom nedostatku smútku chladnokrvnej vrahyne.

Možno. Ale nezabúdajme, že Alicia bola aj umelkyňa, nielen prípadná vrahyňa. Podľa mňa dáva zmysel, že vzala štetce a farby a svoje zložité emócie vyjadrila na plátne. Nie div, že jej tentoraz šlo maľovanie tak ľahko – ak sa vôbec dá v súvislosti so žiaľom hovoriť o ľahkosti.

Namaľovala autoportrét. Do ľavého dolného rohu napísala bledomodrými gréckymi písmenami názov.

Jedno slovo.

ALCESTIS.

2

Alcestis je hrdinka z gréckeho mýtu. Z najsmutnejšieho príbehu lásky. Alcestis ochotne obetuje život za svojho manžela Admeta a umrie namiesto neho, lebo nik iný to neurobí. Nebolo jasné, ako tento znepokojujúci mýtus o sebaobetovaní súvisí s Aliciinou situáciou. Skutočný význam tejto narážky ostával pre mňa nejaký čas neznámy. Až kým jedného dňa nevyšla najavo pravda...

Ale idem na to príliš rýchlo. Predbieham. Musím začať od začiatku a nechať udalosti hovoriť samy za seba. Nesmiem ich prifarbovať, prekrúcať a nesmiem ani klamať. Budem napredovať krok za krokom, pomaly a obozretne. Kde mám však začať? Mal by som sa predstaviť, ale možno nie hneď – koniec koncov nie som hrdinom tohto príbehu. Je to príbeh Alicie Berensonovej, musím teda začať ňou – a *Alcestis*.

Ten autoportrét zobrazuje Aliciu v jej domácom ateliéri v dňoch po vražde, ako stojí pred stojanom s natiahnutým plátnom so štetcom v ruke. Je nahá. Jej telo je detailne namaľované spôsobom, ktorý nič nešetří: pramene dlhých červených vlasov padajú na kostnaté plecia, pod priesvitnou pokožkou vidieť modré žily a na oboch zápästiach čerstvé jazvy. V prstoch drží štetec. Kvapká z neho červená farba – alebo

krv? Je zachytená v akte tvorby – a predsa je plátno prázdne, rovnako ako jej tvár. Hlavu má obrátenú a cez plece sa díva rovno na nás. Ústa otvorené, pery poodchýlené. Nemé.

Počas súdneho procesu urobil Jean-Felix Martin, manažér malej galérie v Soho, ktorá Aliciu zastupovala, kontroverzné rozhodnutie. Mnohí to odsúdili ako morbidnosť a túžbu po senzácii – vystavil *Alcestis*. Skutočnosť, že vystavujúca umelkyňa stála pred súdom za vraždu manžela, spôsobila, že po prvý raz v dlhej histórii galérie boli pred ňou rady.

Stál som v zástupe s ostatnými dychtivými milovníkmi umenia v červenom svetle susedného sexshopu a čakal som, až sa dostanem dnu. Posúvali sme sa po jednom. Keď sme sa ocitli v galérii, postupovali sme k obrazu ako vzrušený dav, ktorý v lunaparku prechádza strašidelným domom. Nakoniec som sa ocitol v prvom rade a zastal som pred *Alcestis*.

Hľadel som na obraz, na Aliciinu tvár, a snažil sa vyložiť si pohľad v jej očiach, snažil som sa mu porozumieť – ale portrét mi to nedovolil. Aliciina tvár bola ako prázdna maska – nečitateľná, nepreniknuteľná. V jej výraze som nevidel vinu ani nevinu.

Iní ľudia ju prečítali oveľa ľahšie.

„Číre zlo,“ zašepkala žena za mnou.

„Veru,“ súhlasila jej spoločníčka. „Chladnokrvná potvora.“

Pomyslel som si, že je to trochu nespravodlivé, keďže Alicii ešte nedokázali vinu. No v skutočnosti to bola istá vec. Bulvárna tlač ju od samého začiatku vykresľovala ako vinníčku: *femme fatale*, čiernu vdovu. Netvora.

Fakty ako také boli jednoduché: Aliciu našli samu pri Gabrielovom tele a na zbrani boli len jej odtlačky. Nikdy nevznikli najmenšie pochybnosti, že Gabriela zabila. *Prečo* ho zabila, však ostávalo záhadou.

Vraždu rozoberali v médiách a v tlači; v rozhlase aj v ran-
nom televíznom vysielaní sa objavovali rozličné teórie. Prizý-
vali si odborníkov, aby vysvetlili, odsúdili alebo ospravedlnili
Aliciino konanie. Určite bola obeťou domáceho násilia, až
to nakoniec nevydržala a vybuchla. Ďalšia teória hovorila
o erotickej hre, ktorá sa vymkla spod kontroly – manžel bol
zviazaný, nie? Niektorí sa nazdávali, že Aliciu k tomu do-
hnala staromódna žiarlivosť – bola v tom zrejme iná žena.
Ale počas procesu Gabriela opísal jeho brat ako oddaného
manžela, hlboko milujúceho svoju ženu. A čo peniaze? Alicia
by jeho smrťou veľa nezískala – to ona mala peniaze, ktoré
zdedila po otcovi.

A tak pokračovali nekonečné špekulácie – len ďalšie otáz-
ky a žiadne odpovede – o Aliciiných motívoch a následnom
mlčaní. Prečo odmietla hovoriť? Čo to znamená? Skrýva nie-
čo? Chráni niekoho? Ak áno, prečo?

V tom čase som si myslel, že kým každý o Alicii rozprá-
va, píše, škriepi sa, uprostred tejto zúrivej, hlučnej činnosti
je prázdno – ticho. Sfinga.

Počas procesu sa sudcovi nepozdávalo, že Alicia vytrva-
lo odmieta hovoriť. Nevinní ľudia, poukázal sudca Alver-
stone, dávajú najavo svoju nevinu hlasno – a často. Alicia
nielenže mlčala, ale neprejavovala ani viditeľnú ľútosť.
Počas súdneho procesu sa ani raz nerozplakala – a v tlači
to riadne nafúkli –, jej tvár ostávala nehybná, chladná. Stuh-
nutá.

Obhajoba nemala veľa možností, len požiadať o zníženie
príčetnosti: tvrdila, že Alicia už od detstva trpí duševnými
problémami. Sudca to väčšinou odmietol ako nepodlože-
né tvrdenia – ale nakoniec sa dal presvedčiť Lazarom Dio-
medom, profesorom súdnej psychiatrie na Imperial College

v Londýne a riaditeľom kliniky Grove, uzavretého zariadenia súdnej psychiatrie v severnom Londýne. Profesor Diomedes tvrdil, že Aliciino mlčanie je dôkazom hlbokjej psychickej bolesti – a na to by sa na súde malo prihliadnuť.

Takto okľukou vyjadril to, čo psychiatri neradi hovoria priamo – že Alicia je šialená.

Jedine toto vysvetlenie dávalo nejaký zmysel: prečo by inak priviazala muža, ktorého ľúbila, k stoličke a zblízka mu strelila do tváre? A potom neprejavila nijakú ľútosť, nič nevysvetlila ani neprehovorila? Musí byť šialená.

Musela byť šialená.

Sudca Alverstone nakoniec prijal žiadosť o zníženie príčetnosti a odporúčal porote, aby to vzala na vedomie. Aliciu v dôsledku toho prijali na kliniku Grove, viedol ju ten istý profesor Diomedes, ktorého svedectvo zásadne ovplyvnilo sudcu.

Pravda je, že ak Alicia nebola šialená a ak mlčanie len predstierala, ak bolo len predstavením pre porotu – zafungovalo to. Unikla dlhému trestu vo väzení – a ak sa úplne zotaví, môžu ju po niekoľkých rokoch z ústavu prepustiť. Nenastal už čas, aby začala predstierať, že sa zotavuje? Aby povedala slovko-dve, potom trochu viac a pomaly začala vyjadrovať ľútosť? Ale nie. Ubiehal týždeň za týždňom, mesiac za mesiacom, až prešli roky – a Alicia stále nerozprávala.

Jednoducho mlčala.

A tak keď sa neobjavili žiadne nové odhalenia, sklamané médiá nakoniec stratili o Aliciu Berensonovú záujem. Zarádila sa medzi ďalších vrahov, ktorých sláva trvala krátko – ich tváre si pamätáme, no mená sme zabudli.

Treba však povedať, že nie všetci. Niektorých ľudí – mňa nevynímajúc – naďalej fascinoval mýtus o Alicii Berenson-

vej a jej vytrvalé mlčanie. Ako psychoterapeutovi mi bolo jasné, že v súvislosti s Gabrielovou smrťou utrpela ťažkú traumou a tá sa prejavovala mlčaním. Neschopná vyrovnať sa so svojím činom, Alicia sa zasekla ako pokazené auto. Chcel som jej pomôcť znova naštartovať – pomôcť jej vyrozprávať svoj príbeh, liečiť sa a uzdraviť. Chcel som ju opraviť.

Nechcem, aby to vyznelo ako chvastanie, ale cítil som sa mimoriadne kvalifikovaný na to, aby som Alicii Berensonovej pomohol. Ako súdny psychoterapeut som zvyknutý pracovať s mimoriadne narušenými a zraniteľnými jedincami. A čosi v Aliciinom príbehu vo mne osobne rezonovalo – od samého začiatku som s ňou hlboko súcitil.

Nanešťastie som vtedy ešte pracoval v Broadmoore – takže túžba liečiť Aliciu by ostala len prázdny fantazírovaním, keby nečakane nezasiahol osud.

Takmer šesť rokov po tom, čo Aliciu prijali do ústavu, sa v Grove uvoľnilo miesto súdneho psychoterapeuta. Len čo som uvidel ten inzerát, vedel som, že nemám na výber. Intuícia ma viedla, aby som sa o to miesto uchádzal.

3

Volám sa Theo Faber. Mám štyridsaťdva rokov. A stal som sa psychoterapeutom, pretože ma týrali. Taká je pravda – hoci som to na prijímacom pohovore zamlčal.

„Čo vás lákalo na psychoterapii?“ spýtala sa Indira Sharmová a hľadela na mňa ponad rám sovích okuliarov.

Indira pôsobila v Grove ako konzultačná psychoterapeutka. Blížila sa k šesťdesiatke, mala peknú okrúhlu tvár a vlasy ako uhoľ pretkané šedinami. Jemne sa na mňa usmiala, akoby chcela naznačiť, že toto bola ľahká otázka, len taká zahrievacia, a tie zložitejšie ešte len prídu.

Zaváhal som. Ostatní členovia prijímacej komisie na mňa upierali oči. Neuhol som pohľadom, keď som sa vykručal z naučenej odpovede dojemnou rozprávkou, ako som v puberte pracoval na polovičný úväzok v domove dôchodcov a ako to vo mne prebudilo záujem o psychológiu, čo zasa viedlo k postgraduálnemu štúdiu psychoterapie a tak ďalej.

„Asi som chcel pomáhať ľuďom,“ povedal som a pokrčil plecami. „To je všetko.“

Bola to hlúposť.

Pravdaže, chcel som pomáhať ľuďom. Ale to bol až druhotný cieľ – najmä v čase, keď som začal študovať. Skutočný

motív bol čisto sebecký. Snažil som sa pomôcť sebe. Som presvedčený, že to platí o väčšine ľudí, ktorí sa venujú duševnému zdraviu. Táto profesia nás priťahuje, pretože sme narušení – študujeme psychológiu, aby sme sa uzdravili. Či sme si to ochotní pripustiť, to je už iná otázka.

Rané roky života človeka sa nachádzajú v krajine pred vznikom pamäti. Radi si o sebe myslíme, že sme sa z tejto prvotnej hmly vynorili s plne sformovanou povahou, ako keď sa dokonalá Afroditá vynorila z morskej peny. Ale vďaka napredujúcemu výskumu vývoja mozgu vieme, že to tak nie je. Rodíme sa s mozgom sformovaným len napoly – sme skôr guča hliny než olympskí bohovia. Ako povedal psychoanalytik Donald Winnicott: „Nič také ako dieťa neexistuje.“ Vývoj našej osobnosti neprebíha v izolácii, ale vo vzťahu s inými – utvárajú nás a kompletizujú neviditeľné sily, na ktoré sa nepamätáme: a síce naši rodičia.

Je to desivé zo zrejmých dôvodov – kto vie, aké nedôstojné zaobchádzanie, aké muky a týranie sme zažili v tej krajine pred pamäťou? Naša povaha sa formovala bez nášho vedomia. Pokiaľ ide o mňa, ja som vyrastal popudlivý, bojzlivý, úzkostný. Tá úzkosť akoby tu bola skôr než ja a existovala nezávisle odo mňa. No nazdávam sa, že má pôvod v mojom vzťahu k otcovi, lebo v jeho blízkosti som nikdy nebol v bezpečí.

Otcove nepredvídateľné a svojvoľné výbuchy zúrivosti spôsobili, že každá, aj tá najmierumilovnejšia situácia bola potenciálnym mínovým poľom. Neškodná poznámka alebo nesúhlasný tón hlasu v ňom vyvolali zlosť a spustili sériu výbuchov, pred ktorými sa nedalo uniknúť. Keď ma s revom naháňal po schodoch až do mojej izby, triasol sa celý dom. Vrhol som sa pod posteľ a pritisol sa k stene. Nadýchol som

sa vzduchu s čiastočkami peria a modlil sa, aby ma stena zhltila a aby som zmizol. Ale jeho ruka ma schmatla a vytiahla von, bol som vydaný napospas osudu. Odpásal si remeň, ktorý sa mihol vo vzduchu, a skôr než dopadol, zasvišťal. Každý ďalší úder ma omračujúco bolel a ukrutne štípal. Vtom sa výprask tak náhle skončil, ako sa začal. Vzápätí ma šmaril o zem, ležal som tam ako zhúžvaná kôpka. Ako handrová bábika, ktorú odhodilo zlostné decko.

Nikdy som presne nevedel, čím som ho tak rozhneval alebo čím som si vyslúžil taký trest. Spýtal som sa mamy, prečo sa na mňa otec stále hnevá, no len zúfalo pokrčila plecami: „Ako to mám vedieť? Tvoj otec je úplne šialený.“

Keď povedala, že je šialený, nebol to vtip. Keby ho dnes posudzoval psychiater, predpokladám, že by mu diagnostikoval poruchu osobnosti – ochorenie, na ktoré sa nikdy v živote neliečil. Výsledkom bolo detstvo a dospievanie poznačené hystériou a telesným násilím: vyhrážky, slzy a rozbité sklo.

Pravdaže, zažil som aj šťastné chvíle. Väčšinou vtedy, keď otec nebol doma. Pamätám si, že raz v zime odišiel na celý mesiac na služobnú cestu do Ameriky. Tridsať dní sme mali s mamou dom aj záhradu pre seba, bez toho, aby na nás striehol. Vtedy v decembri v Londýne husto snežilo a celá záhrada bola pochovaná pod hrubým bielym vŕzgavým kobercom. Postavili sme si s mamou snehuliaka. Podvedome, alebo možno aj nie, sme mu dali podobu nášho neprítomného pána: nazval som ho „oco“ a s veľkým bruchom, dvoma čiernymi kamienkami namiesto očí a s dvoma skosenými halúzkami namiesto prísneho obočia sa naňho skutočne neobyčajne podobal. Ilúziu sme dotvorili otcovými rukavicami, klobúkom a dáždnikom. A potom sme ho zúrivo zguľovali a smiali sme sa pritom ako nezbedné deti.

V tú noc prišla veľká snehová búrka. Mama si šla ľahnúť a aj ja som sa tváril, že spím, nato som sa vykradol do záhrady a stál som tam v padajúcom snehu. Načahoval som ruky, chytil som do nich snehové vločky a díval sa, ako miznú. Zmietal som sa v pocitoch radosti a márnosti súčasne a prihovárал sa pravde, ktorú som nevedel vyjadriť – mal som príliš obmedzenú slovnú zásobu a slová vytvárali priveľmi riedku sieť, takže sa do nej nedali chytiť. Chytať miznúce snehové vločky je podobné, ako chytať šťastie – akt vlastníctva, ktorý sa ihneď premení v nič. Pripomenulo mi to, že za múrmi tohto domu je svet; šíry a nepredstaviteľne krásny; svet, ktorý zatiaľ zostával mimo môjho dosahu. Táto spomienka sa mi počas nasledujúcich rokov zas a znova vracala. Akoby mizéria, v ktorej som žil, umožnila tomuto krátkemu okamihu slobody ešte jasnejšie zažiariť – maličké svetielko v temnote.

Uvedomil som si, že ak chcem prežiť, musím sa odpútať – fyzicky aj duševne. Odísť čo najďalej. Len vtedy budem v bezpečí. A v osemnástich rokoch som mal konečne známky, s ktorými som sa dostal na univerzitu. Opustil som väzenie v dvojdomě v Surrey a myslel som si, že som sa oslobodil.

Mýlil som sa.

Vtedy som to nevedel, ale už bolo príliš neskoro – svojho otca som nosil v sebe, introjektoval som si ho, pochoval som ho hlboko vo svojom podvedomí. Bez ohľadu na to, kam som ušiel, všade som ho nosil so sebou. Prenasledoval ma pekelný zbor neúnavných fúrií a všetky škiekali jeho hlasom, že som nemožný a nehanebný nepodarok.

Počas prvého semestra uprostred studenej zimy tie hlasy tak veľmi zosilneli, až ma ochromili a úplne ma ovládli. Bol som paralyzovaný strachom, neschopný ísť von, stýkať sa s ľuďmi ani si nájsť kamarátov. Skoro vôbec som nemohol

vychádzať z domu. Číre zúfalstvo. Bol som na kolenách, v pasci. Zahnaný do kúta. A cesta von neexistovala.

Videl som iba jediné riešenie.

Chodil som z lekárne do lekárne a všade som kupoval paracetamol. Vždy som kúpil len pár škatuliek, aby som ne-
vzbudil podozrenie. Ale nemusel som sa báť. Nikto si ma
nevšímal – bol som taký neviditeľný, ako som sa cítil.

V izbe som mal zimu a zncitlivenými, nešikovnými
prstami som otvoril všetky balenia. Prehltnúť tabletky vôbec
nebolo ľahké. Ale ja som ich do seba napchal všetky, jednu
horkú pilulku za druhou. Potom som si ľahol na svoju úzku,
nepohodlnú posteľ. Zatvoril som oči a čakal na smrť.

Ale tá neprišla.

Namiesto toho mi vnútro skrúcala prenikavá, křčovitá bo-
lesť. Prehol som sa a celý sa ovracal žlčou a napoly strávený-
mi tabletkami. Ležal som potme celú večnosť a v žalúdku ma
pálil oheň. A potom som si v tej tme čosi pomaly uvedomil.

Nechcem zomrieť. Ešte nie, veď som zatiaľ nežil.

A to mi dodalo nádej – aj keď hmlistú a nejasnú. A po-
mohlo mi to priznať si, že sám to nezvládnem: potrebujem
pomoc.

Našiel som ju u Ruth, psychoterapeutky, ktorú mi od-
poručili na študijnom oddelení univerzity. Ruth mala biele
vlasý a bola bacuľatá, pripomínala starú mamu. Mala sú-
citný úsmev – úsmev, ktorému som chcel veriť. Zo začiat-
ku veľa nehovorila. Počúvala a ja som rozprával. Rozprával
som o svojom detstve, o domove, o rodičoch. Zároveň som
si uvedomil, že čo ako neprijemné detaily som odhaľoval,
nič som pritom necítil. Bol som odpojený od svojich pocitov
ako ruka odťatá v zápästí. Hovoril som o bolestných spo-
mienkach a nutkaní na samovraždu – ale neprežíval som to.

Občas som sa však pozrel na Ruth. Prekvapilo ma, že sa jej zaleskli v očiach slzy. Asi sa to zdá nepochopiteľné, ale neboli to jej slzy.

Boli moje.

Vtedy som tomu nerozumel. Ale tak funguje terapia. Pacient zverí neprijateľné pocity psychoterapeutovi a on sa ujme všetkého, čo sa pacient bojí precítiť, a prežije to zaňho. A potom mu pomaličky vráti jeho pocity späť. Tak ako mi Ruth vrátila tie moje.

Stretávali sme sa s Ruth niekoľko rokov. Ostávala jedinou stálicou v mojom živote. Cez ňu som si osvojil nový druh vzťahu k inému človeku: vzťah založený na vzájomnej úcte, úprimnosti a láskavosti, a nie na obviňovaní, hneve a násilí. Postupne som začal sám seba vnímať inak – necítil som také prázdno, viac som prežíval, menej sa bál. Ten nenávistný vnútorný zbor ma nikdy celkom neopustil, ale teraz sa mu postavil Ruthin hlas a už som si ho menej všimal. Výsledkom bolo, že hlasy v mojej hlave stíchli a načas zmizli. Cítil som pokoj – niekedy dokonca šťastie.

Psychoterapia mi očividne doslova zachránila život. A čo bolo ešte dôležitejšie, zmenila jeho kvalitu. Liečba rozprávaním zohrala najdôležitejšiu úlohu v tom, kým som sa stal, a veľmi výrazne ma poznačila.

Stala sa mojím poslaním.

Po skončení univerzity som sa v Londýne školil za psychoterapeuta. Počas výcviku som sa ďalej stretával s Ruth. Stále ma podporovala a povzbudzovala, no vystríhala ma, aby som bol realista, pokiaľ ide o cestu, na ktorú som vykročil: „Nie je to prechádzka ružovou záhradou,“ povedala. Mala pravdu. Pracovať s pacientmi, zabŕdnuť do špiny – to vôbec nebolo príjemné.

Pamätám si svoju prvú návštevu na uzavretom psychiatrickom oddelení. Pár minút po mojom príchode si jeden pacient stiahol nohavice a vyprázdnil sa predo mnou. Urobil obrovskú, smradľavú kopy. A ďalšie prípady, nie také nechutné, ale rovnako dramatické – sľušované krvavé samovraždy, pokusy o sebapoškodzovanie, neovládateľná hystéria a žiaľ – zdalo sa, že je to viac, než som bol schopný uniesť. Ale zakaždým som sa mohol oprieť o doteraz nepoznanú vnútornú silu. Bolo to čoraz ľahšie.

Zvláštne, ako rýchlo sa človek prispôsobí novému svojkému svetu na psychiatrickom oddelení. Čoraz viac si zvyká na šialenstvo – a nielen na šialenstvo druhých, ale aj na vlastné. Myslím, že všetci sme blázni, len každý iným spôsobom.

Preto ma to ťahalo k Alicii Berensonovej. A mal som šťastie. Vďaka úspešnej terapeutickej liečbe v mladosti som sa dokázal vrátiť z okraja psychickej temnoty. V duchu som však nikdy nezabúdala na tú druhú možnosť: mohol som sa zblázniť a skončiť zatvorený v ústave ako Alicia.

Prirodzene, nič z toho som nesmel povedať Indire Sharmovej, keď sa ma spýtala, prečo som sa stal psychoterapeutom. Bol to predsa prijímací pohovor – a ak už nič iné, vedel som, ako sa hrá táto hra.

„Verím,“ povedal som, „že *výcvik* nakoniec urobí z človeka psychoterapeuta. Nie jeho prvotné úmysly.“

Indira rozvážne prikývla. „Presne tak. Svätá pravda.“

Pohovor prebehol mimoriadne dobre. Pracovná skúsenosť v Broadmoore mi poskytla výhodu, povedala Indira, lebo ukázala, že som schopný znášať extrémnu psychickú záťaž. Na mieste mi ponúkli prácu a ja som ju prijal.

O mesiac som už cestoval do Grove.